

یاسمی، تهران، ۱۳۳۹ش؛ مسعود قمی و زلیخا و شمس و قمر، به کوشش سیدعلی آل داوود، تهران، ۱۳۶۹ش؛ میدی، احمد، کشف الاسرار و عده‌الابرار، تهران، ۱۳۷۱ش؛ مینوی، مجتبی، «کتاب هزاره فردوسی و بطلان انتساب یوسف و زلیخا به فردوسی»، روزگار نو، دوره ۵، ش ۳، تهران، ۱۳۲۳ش؛ ناظم هروی، دیوان، به کوشش محمد قهرمان، مشهد، ۱۳۷۴ش؛ نظامی، الیاس بن یوسف، خسرو و شیرین، به کوشش حسن وحید دستگردی، تهران، ۱۳۷۸ش؛ همو، مخزن الاسرار، به کوشش بهروز ثروتیان، تهران، ۱۳۸۹ش؛ همو، هفت پیکر، به کوشش بهروز ثروتیان، تهران، ۱۳۸۹ش؛ وحشی بافقی، دیوان، به کوشش سعید نفیسی، تهران، ۱۳۹۲ش؛ یوسف و زلیخا (منسوب به فردوسی)، به انضمام نخستین یوسف و زلیخای ترکی، به کوشش حسین محمدزاده صدیق، تهران، ۱۳۶۹ش.

ابراهیم موسی پور بشلی

یونکر، هاینریش فرانتس یوزف^۱، زبان‌شناس

نامدار در حوزه مطالعات هندواروپایی، زبانهای ایرانی، کره‌ای و زبان‌شناسی همگانی. در ۲۶ مارس ۱۸۸۹ در اوفنباخ^۲، در کرانه رود ماین^۳، در آلمان زاده شد (زوندرومان، ص ۲۴۸). پس از اتمام تحصیلات دبیرستان، در سال ۱۹۰۷م، به دانشگاه گیسن^۴ رفت و در آنجا زیر نظر دانشمندانی مانند بارتولومه^۵، هورن^۶ و گروس^۷ به مطالعه زبانهای انگلیسی و آلمانی و زبان‌شناسی ایرانی و زبان‌شناسی تطبیقی پرداخت. سپس به دانشگاه اشتراسبورگ^۸ رفت و در آنجا نیز، تحت تعلیم بارتولومه، لویمان^۹ و تسیگلر^{۱۰}، مطالعات خود را تکمیل کرد. سرانجام، در سال ۱۹۱۱م، در هایدلبرگ^{۱۱}، زیر نظر بارتولومه و ویندلیانت^{۱۲}، رساله دکتری خود را به اتمام رساند و موفق به اخذ دکتری شد (یونکر، ص ۱).

موضوع رساله دکتری یونکر بررسی و ویرایش انتقادی یکی از متون دشوار و در عین حال بسیار مهم فارسی میانه، یعنی فرهنگ پهلوی، بود. نخستین بار در این بررسی، به جای اصطلاح رایج «ideogram» (= اندیشه‌نگار)، از اصطلاح «heterogram» (= بیگانه‌نگار) برای هژوارشهای آرامی در متون فارسی میانه استفاده کرد که آن را اصطلاحی مناسب‌تر و علمی‌تر می‌دانست (همان، ص ۱۶؛ زوندرومان، همان‌جا). سپس رساله خود را کامل‌تر کرد و آن را تحت عنوان فرهنگ پهلوی^{۱۳} (لایپزیگ، ۱۹۱۲م) به چاپ رساند. هرچند این اثر، نسبت به کارهایی که پیش‌تر درباره این متن فارسی میانه انجام شده بود، بسیار

بن‌مایه‌های مشترک یوسف و زلیخای طغانشاهی، مسعود قمی و جامی)، «کاووش‌نامه، س ۱۰، ش ۱۹، ۱۳۸۸ش؛ سعدی، مصلح‌الدین، کلیات سعدی، به کوشش محمدعلی فروغی، تهران، ۱۳۸۵ش؛ سنایی غزنوی، ابوالمجد مجدودین آدم، دیوان، به کوشش مدرّس رضوی، تهران، ۱۳۶۲ش؛ سهروردی، شهاب‌الدین، عوارف المعارف، ترجمه ابومنصور عبدالؤمن اصفهانی، به کوشش قاسم انوار، تهران، ۱۳۶۴ش؛ سیف قرغانی، دیوان، به کوشش ذبیح‌الله صفا، تهران، ۱۳۶۴ش؛ شاه نعمت‌الله ولی، دیوان کامل، به کوشش اسماعیل شاهرودی، تهران، ۱۳۷۸ش؛ شوشتری، عبداللطیف، تحفة العالم، سفرنامه و خاطرات، به کوشش ضمد موحد، تهران، ۱۳۶۲ش؛ شیرانی، حافظ محمود، در شناخت فردوسی، ترجمه شاهد چوهدری، تهران، ۱۳۶۹ش؛ صائب تبریزی، دیوان، به کوشش محمد قهرمان، تهران، ۱۳۶۴ش؛ طوسی، احمد بن محمد بن زید، الجامع السنین للطائف البساتین، به کوشش محمد روشن، تهران، ۱۳۴۵ش؛ عبید زاکانی، کلیات، به کوشش عباس اقبال آشتیانی، تهران، ۱۳۲۱ش؛ عزالدین محمود کاشانی، مصباح‌الهدایه و مفتاح‌الکفایه، به کوشش عفت کرباسی و محمدرضا برزگر خالقی، تهران، ۱۳۸۲ش؛ همو، به کوشش جلال‌الدین همایی، تهران، ۱۳۶۷ش؛ عزیززاده، معصومه، حضرت یوسف از قرآن تا شعر فارسی، قم، ۱۳۷۸ش؛ عطار نیشابوری، فریدالدین، الهی‌نامه، به کوشش هلموت ریتز، استانبول، ۱۹۴۰م؛ همو، دیوان، به کوشش م. درویش، تهران، ۱۳۵۹ش؛ همو، مصیبت‌نامه، به کوشش محمدرضا شفیع کدکنی، تهران، ۱۳۸۶ش؛ علیعی، ماتدانا و سیداحمد حسینی کازرونی، «عشق در هفت‌اورنگ جامی با تکیه بر یوسف و زلیخا و لیلی و مجنون»، فصلنامه تحقیقات تعلیمی و غنایی زبان و ادب فارسی، ش ۲۲، تهران، ۱۳۹۳ش؛ عمیق بخارایی، دیوان، به کوشش سعید نفیسی، تهران، ۱۳۳۹ش؛ فخری هروی، محمد بن محمد، روضة السلاطین در مجموعه تذکره روضة السلاطین و جواهرالعجائب و دیوان فخری هروی، به کوشش حسام‌الدین راشدی، حیدرآباد، ۱۹۶۸م؛ قاسم انوار، دیوان، به کوشش سعید نفیسی، تهران، ۱۳۳۷ش؛ قریب، عبدالعظیم، «یوسف و زلیخای منسوب به فردوسی»، آموزش و پرورش (تعلیم و تربیت)، س ۹، ش ۱۰۱، بهمن و اسفند ۱۳۱۸ش؛ س ۱۴، ش ۸، آبان ۱۳۲۳ش؛ قهرمان، محمد، «مقدمه»، نک: ناظم هروی، کرمی، محمدحسین و شهین حقیقی، «بررسی ساختار روایی دو روایت از داستان غنایی یوسف و زلیخا»، ادب غنایی، س ۷، ش ۱۲، تهران، ۱۳۸۸ش؛ کمال خجندی، دیوان، به کوشش احمد کرمی، تهران، ۱۳۷۲ش؛ گلچین معانی، احمد، «یوسف و زلیخا»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز، ش ۷۵، ۱۳۴۴ش؛ مجیر بیلقانی، دیوان، به کوشش محمد آبادی، تبریز، ۱۳۵۸ش؛ محمدزاده صدیق، حسین، «مقدمه»، نک: یوسف و زلیخا (منسوب به فردوسی)، مسعود سعد سلمان، دیوان، به کوشش غلامرضا رشید

1. Junker, Heinrich Franz Josef

2. Offenbach

3. Main

4. Giessen

5. Siebeck

6. Horn

7. Groos

8. Strassburg

9. Leumann

10. Ziegler

11. Heidelberg

12. Windelband

13. Frahang i Pahlavik

21 EYLÖL 1995

KANUS-CREDE, H. In memoriam Heinrich
F.J. Junker (d. 3 April 1970).
Iranistische Mitt. 4(1970), pp. 60-61.